

CAPVT QVARTVM.

Iesus exacto ieiunio tentatus euincit, in Nazareth docet, & inde in Capharnaum descendens demoniacum curat, foerum Petri à febre liberat, & plerosque à varijs morbis prædicando purgat.

Iesus autem plenus spiritu sancto regressus est à Iordane: † & agebatur in spiritu in deserto diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis: & consummatis illis esurijt. Dixit illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic vt panis fiat. Et respondit ad illum Iesus: Scriptum est: † Quia non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo Dei.

Ab hoc loco vsque ad illum: & egressus est Iesus in uirtute, uide Matth. 4. Tantùm quædam annotada sunt, scilicet quòd Lucas perfectionem ieiunij exposuerit, cùm ait: & nihil manducauit in diebus illis. Hoc autem ieiunium Moyses & Helias expresserant, quadraginta totos dies nihil manducantes.

Et duxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis, & ait illi: Tibi dabo potestatem hanc uniuersam, & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt, & cui uolo, do illa. Tu ergo procidens si adoraueris coram me, erunt tua omnia. Et respondens Iesus, dixit illi: Scriptum est: † Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Et duxit illum in Ierusalem; & statuit eum super pinnam templi, & dixit illi: Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum. Scriptum est enim: quòd † Angelis suis mandauit de te, vt conseruent te, & quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Et respondens, Iesus ait illi: Dictum est: † Non tentabis dominum Deum tuum. Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo vsque ad tempus.

Quomodo autem assumpserit eum diabolus, vt Matthæus ait: siue duxerit eum, vt Lucas, in montem excelsum, per quem intelligit vnum montium Galilææ, qui adhuc uocatur mons tentationis Christi, distans à monte Quarentane, ubi ieiunauerat, & primò tentatus fuerat,

† Mat. 4. a
 Marc. 1. b
 Exo. 34. d

† De offi.
 ordi. cap.
 Inter cetera.
 Deut. 8. a

† Deut. 6.
 a & 10. d

† Psal. 90.
 c.

† Mat. 4. a
 † Deuter.
 6. c.

Mat. 4. b

rat, duobus milibus, à quo omnia regna mundi in momento temporis ostenderit, siue per phantasiam, & in visione regnorum omnium species obiectans, siue viciniora regna ostendens, & sub eis cætera comprehendens: non est de ijs admodum contendendum. Similiter quòd Lucas addit hæc verba diaboli: quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa. In quo mentiebatur pater mendacij. Quòd autem statuerit super pinnam templi, non est existimandum, quòd eadem die, eum montes illi in quibus prius fuerat tentatus, plusquam sexaginta milibus distent ab Ierosolymis, nisi fingas miraculum, quo non erat opus. Aduertendum similiter, quòd cùm Mattheus dixerit: Reliquit eum diabolus, Lucas addidit, vsque ad tempus: in quo videtur innuere, quòd rursus redijt Christum tentaturus: quod cùm ceteri Euangelistæ taceant, neque amplius Lucas recitet, arbitrandum est Lucam intellexisse, quod per ministros suos scribas & Phariseos alias eum tentauerit.

† Matth. 4. b. *Et regressus est Iesus in virtute spiritus in Galileam: & fama exijt per vniuersam regionem de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum: & magnificabatur ab omnibus.*

Reuersus est itaque Iesus in Ierusalem, duce spiritu sancto, vel etiam virtute Dei sibi vnita, vt doceat nos, post diaboli victoriam spiritum nobis semper adesse. Tunc cœpit Iesus palàm docere, & plebem humilem ad se, cum admiratione, & eius glorificatione.

† Ioã. 4. f. *Et venit Nazareth, vbi erat nutritus, & intrauit secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam: & surrexit legere. Et traditus est illi liber Isaiæ prophete. Et vt reuoluit librum, inuenit locum vbi scriptum erat: Spiritus domini super me, propter quod unxit me, euangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, predicare captiuos remissionem, et cæcis visum, dimittere cophætos in remissionem, & cum pluciuisset librum, reddidit ministro, & sedit.*

Pro die sabbati, Græci habent, die sabbatorum. Vnde Caietanus putat interessè inter diem sabbati, & diem sabbatorum, quod dies sabbati quemcunque diem festum hebdomadæ significat, siue septimo die occurrat, siue

Sive non: dies autem sabbatorum, diem solum sabbatorum. Consule autem super hæc Hebræos. Quoniam conuenire solebant die sabbati Iudæi in synagogam, ad audiendam legis interpretationem: ita consueuerat Iesus diebus sabbati synagogam introire, partim vt se alijs conformans, interpretationem legis audiret (quanquã non indigens) partim etiam vt alijs prælegeret, aliosque doceret: quod nunc quoque fecit, aperto Isaïæ libro, vbi in locum incidit, non temere, vel fortuitò, sed diuina dispositione, qui 61. capit. habetur, & de Christo prædictus est: Spiritus Domini super me: quemadmodum antè prædixerat Isaïas cap. 11. Et requiescet super eum spiritus Domini, &c. Propter quod vnxit me: quemadmodum Act. 10. refertur: Vnxit eum Deus spiritu sancto, & virtute. & Psal. 44. ✠ Propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo latitiæ præ confortibus tuis. E-
 uangelizare pauperibus misit me, & hoc indubiè præstitit Christus, qui discipulos Ioannis referre illi iussit: Pauperes euangelizantur. Hoc autem infinitium euangelizare, & cætera quæ sequuntur, interpretanda sunt, vt euangelizarem, & alia similia. Sanare contritos corde. Contriti corde hoc loco sumi possunt, qui anxium habent nimijs afflictionibus animus, siue qui verè de peccatis suis dolent, & anxij sunt, quod ait Dauid: Cor contritum & humiliatum Deus non despicias. Et prædicare captiuis remissionem. Captiuis inquam, diabolici irretitis captiuitate per peccata sua, quæ omnibus in se credentibus, venit Christus vt remitteret. Cæcis visum. Cæci dicuntur, qui viâ suæ salutis non vident: quam oibus indicaturus venerat Christus, quanquã ad literam etiã de cæcis corporeis oculis intelligatur. Et dimittere contractos in remissionè. Græcè est ἀναψισ, id est, in remissionè, hoc est, vt seu aduersitatibus fatigatos, seu ceremonialium legalium onere pressos, ab eis liberos dimittat & releuem. Prædicare annum Domini acceptum, id est, tempus gratiæ, & legis euangelicæ, de qua Paulus 2. Cor. 6. ✠ Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Quod autem sequitur: Et retributionis, id est, iudicij. in quo vnicique secundum opera sua retribuetur. In Græcis codicibus qui nunc extant, non habetur.

✠ Psal.
 44. b.

✠ 1. Cor.
 6. 3.

Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum. Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris. Et omnes testimonium illi dabat, & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius, & dicebant: Nōne hic est filius Ioseph.

Hæc tam mirā audientes pendebant ab eo, quomodo exponeret ea quæ legerat, quod vidēs, ait illis: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris, id est, vobis audientibus. Ostendit Christus prophetiam in se completam esse. Et omnes, inquit Lucas, testimoniū illi dabant, id est, testificabantur in eo completam esse prophetiam, admirantes in verbis gratiæ, id est, in gratioso eloquio, quod prodibat ab ore eius. Non enim vti Deū & hominem censebant, sed perinde atq; aliquē è vulgo. Verē Ioseph fabri filium dicebāt, de quo vide Matth. 13.

Et ait illis: Vtique dicetis mihi hanc similitudinem, Medice, cura te ipsum: quanta audiimus facta in Capharnaum, facta & hic in patria tua. Ait autem: † Amen dico vobis: quia nemo propheta acceptus est in patria sua. † In veritate dico vobis: Multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israël, † quando clausum est cœlum annis tribus & mensibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra, & ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam. † Et multi leprosi erant in Israël sub Eliseo propheta, & nemo eorū mundatus est, nisi Naaman Syrus.

Quia me non pluris inquit facitis, quàm vnū de vulgo, scio vos dicturos: Medice, cura te ipsum, quasi dicerent: Quis nouus iste medicus, qui cū curare seipsum non possit, alios vult curare. Quis doctor iste, qui cū literas non norit, vult nos docere. Quanta audiimus facta in Capharnaum, id est, si nos doctrinæ tuæ fidē habere cupis, ede inter nos miracula, & in patria tua, quæ admodum & apud Capharnaitas. Quod autem respondet Christus: Nemo propheta acceptus est in patria sua, Vide Matth. 13. Ostendit autem nihil mirum esse si pauca inter suos miracula ediderit, quod defectu fidei illorum, non per suam impotentiam factum est, Eliæ & Elisei exemplo, quorum Elias, cū annis tribus & mensibus

† Matth.
13. g.

Marc. 6. a
Ioan. 4. f.

† De iure
iuran. ca.

Et si Chri
stus.

† 3. Reg.
17. a.

Iaco. 5. d.
† 4. Reg.

bus sex clausum esset cœlum, id est, non pluisset, oborta fame, ad vnam Sareptanam viduam, cùm alioqui multe essent in Israël viduæ. De quo miraculo vide 3. Regum. 17. Est autem Sarepta parua vrbs inter Tyrû & Sidonem. Vide de hoc Topographiam. Elisæi autem tempore cùm multi essent leprosi in Israël, sicut 4. Reg. 7. de quatuor leprosis legitur, qui annunciauerunt fugâ Syrorû: & tamen in nullo suæ gêtis lepræ curatione operatus est, sed in solo Naaman Syro, vt scribitur 4. Reg. 5. non quod apud suos miracula operari prophetæ non potuissent, sed quia indigni erant, ita indignos innuit fore Christum ciues suos apud quos miracula edat, vt pote qui purum illum hominẽ crederent, nec vt Deũ honorarēt.

Et repleti sunt oēs in synagoga ira, hæc audientes. Et surrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuitatem, & duxerunt illum vsque ad supercilium montis, super quem ciuitas illorum erat edificata, vt præcipitarent eum. † Ipse autẽ transiens per medium illorum ibat.

† Ioã. 10. d

Itaq; cùm ad se spectare exempla illa intelligerēt, indignati extra ciuitatem illum eiecim e supercilio montis præcipitare voluerunt: virtute autem sua per medios illos immunit euasit, spiritus sancti præsidio fultus.

† Et descendit in Capharnaum ciuitatem Galilææ, ibiq; docebat illos sabbatis. † Et stupebant in doctrina eius, quia in potestate erat sermo ipsius.

† Matth.

4. b.

† Mat. 7. d

Marc. 1. e.

Agit quod postea docuit: Si persecuti vos fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam, ideo fugatus à patria sua, fugit in Capharnaum, vbi & docuit, & doctrinam suã opere compleuit, quod est in potestate sermonem habere. Sermo enim in doctoris fit potestate, cùm ea quæ docet, agit. Nam qui factis sua dicta destruit, vt inquit Bæda, doctrinam suam reddit contemptibilem. Vide amplius Matth. 7. & Marc. 1.

† Et in Synagoga erat homo habens demonium immundũ † Mar. 1. e
 & exclamauit voce magna, dicens: Sine, quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? Scio te qui sis, sanctus Dei. Et increpauit illum Iesus, dicens: Obmurescere, & exi ab eo. Et cum proiecisset illum demonium in medium, exiit ab illo,

ab illo, nihilq; illum nocuit. Et factus est pavor in omnibus, & colloquebantur ad inuicem, dicentes: Quod est hoc verbum, quia in potestate & virtute imperat inmundis spiritibus: & exeant. Et diuulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.

Hoc expositum est Marc. i. capit. At hoc loco, vbi interpres habet dæmonium immundum, Græci habent spiritum dæmonij immundi. Phrasi autem Hebræa dixit. Quid est hoc verbum? id est, quid hoc rei est? quasi dicerent: quantum doctrina hæc à doctrina scribarum & Phariseorum differt, quam tanta signa sequuntur: quod illi tantum doceant, hic autem cum potestate dæmones eicit, & expellit ab obsessis.

† Math.
8. b.

† Marc. i. c.

† Surgens autem Iesus de synagoga, introiuit in domū Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, & rogauerunt illum pro ea. Et stans super illam, imperauit febrim, & dimisit illam. Et continuo surgens ministrabat illis. Cum autem sol occidisset, omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens, curabat eos.

Pro eo autem quod interpres habet: Imperauit febrim, Græca quæ nunc extant, habent ἐπιτίμησθε, id est, increpauit: & ita forsitan verterat interpres: aut fortasse legit ἐπιτίμησθε, id est, imperauit, quod commodius videtur: nō enim increpantur inanimata. Vide Matth. 8.

† Mar. i. c.

† Exibant autem demonia à multis, clamantia & dicentia: Quia tu es filius Dei. Et increpans non sinebat ea loqui: quia sciebant ipsum esse Christum.

Vide horum interpretationem Marc. i.

† Ibidem.

† Facta autem die ibat in desertum locum, & turbæ requirebant eum, & venerunt usque ad ipsum: & detinebant eum, ne discederet ab eis. Quibus ille ait: † Quia & alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei: quia ideo missus sum. Et erat predicans in synagogis Galilææ.

† Mar. i. d
& j. c.

Hæc quoque Marc. i. dicta sunt. Verum Marcus ait: Diluculo valde surgens: quasi summo mane, cum adhuc nox esset. Lucas verò: Facto die ibat in desertum locum, Nec tamen contradicunt. Nam valde mane, & diluculum,

luculum, est diei principium: sicut de mulieribus euntibus ad sepulchrum, de quibus Ioannes dixit: Valde mane eum adhuc tenebræ essent. Alter Euangelista: Valde mane orto iam sole, quoniam diluculum partim noctem sapit, & partim diem.

CAPVT QVINTVM.

Christus cum de naui docuisset turbas, in piscatione multa piscium vocauit Petrum, & duos filios Zebedæi: curauit leprosum & paralyticum, discumbens in domo Leui, simul & vocauit eum, Phariseos suum cum peccatoribus conuersatione, & discipulorum abstinentia conuincit, & rationem addit.

F† *Altum est autem cum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genezareth. Et vidit duas naues stantes secus stagnum. Piscatores autem descenderant, & lauabant retia. Ascendens autem in unam nauim quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas.* †Matth. 4. c. †Mar. 1. 6

Stagnum Genezareth, idem est quod Matthæus vocat mare Galilææ. De hoc mari, quod est etiam Tyberiadis, & lacus Genezar, vide Topographiam Galilææ. Consideranda sunt autem multa in hac Petri, Ioannis, & Iacobi vocatione. Primum quod cum Petro iubere posset Christus, maluit tamen seruum rogare Dominus, ut nauiculam paululum à terra reduceret, illincque turbis prædicaret, ne in littore stantem & prædicantem eum turbæ vrgerent, & docentem opprimerent: sed & ut facilius turbas contempleretur, & coram se stantes conspiceret attentas.

† *Cessauit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam. Et respondens Simon dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborâtes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, concluderunt piscium multitudinē copiosam, rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt socijs qui erant in alia naue,* †Ioã. 21. d. 24. q. 1. ca. Non turbatur. *ut ve-*